

Popularnonaukowe streszczenie projektu w języku polskim

Projekt ma na celu zrozumienie jak Indianie Nahua (użytkownicy języka nahuatl – potomkowie Azteków) radzili sobie ze społecznymi, kulturowymi i psychologicznymi skutkami hiszpańskiego podboju Meksyku – w tym z chrystianizacją, dominacją kolonialną i asymilacją postkolonialną. Te związane z wieloma formami przemocy wydarzenia zostaną poddane analizie przy użyciu pojęć traumy psychologicznej, historycznej i kulturowej. Powyższe trzy konceptualizacje traumy opisują odpowiednio: psychologiczne i społeczne krzywdy, których źródłem są bolesne okoliczności (trauma psychologiczna), związek tych krzywd z przekazywanym międzypokoleniowo poczuciem uciemnienia i negatywnymi skutkami zdrowotnymi (trauma historyczna) oraz z szerokim spektrum nieoczekiwanych zmian dotyczących wielu aspektów życia, obaleniem tradycyjnych hierarchii, wierzeń i praktyk stanowiących podstawę społeczeństwa (trauma kulturowa). Pojęcia te powstały i były używane w różnych kontekstach, takich jak próby zrozumienia życia osób ocalałych z Zagłady i ich potomków albo sytuacja rdzennych mieszkańców Ameryki Północnej. Obecny projekt będzie ich pierwszym zastosowaniem do badania przeszłości oraz teraźniejszości Meksyku.

Badania dotyczyć będą także różnych form, które przybiera indywidualna i zbiorowa sprawczość (zdolność oraz chęć członków społeczności do działania zgodnie z własnymi decyzjami) w kontekście strategii akulturacyjnych. Dotyczy to możliwych wyników kontaktu kulturowego oraz relacji z grupą dominującą, którą w naszym przypadku jest kultura hiszpańska oraz współczesna kultura meksykańska. Do możliwych wyników należą pozytywna integracja i asymilacja (anihilacja kulturowa), separacja i marginalizacja.

Wszystkie powyższe pojęcia są dziełem zachodnich badaczy, a tylko niektóre z nich były kiedykolwiek użyte w badaniu rdzennych społeczności obu Ameryk. Tak zwany „zwrot ontologiczny” w antropologii i historii podpowiada, że w takich przypadkach badania historyczne powinny odbywać się w kontekście kulturowym opartym o rdzenny ogląd świata – a to znaczy, że zachodnie pojęcia (trauma, sprawczość czy akulturacja) nie powinny być uznawane za uniwersalne, ale jedynie za pewne konstrukty, które mogą być potencjalnie użyteczne w zrozumieniu rdzennych reakcji oraz strategii w historycznym i współczesnym kontekście. Zatem za niezbędne uważamy włączenie badaczy rdzennych i innych członków społeczności w proces badawczy oraz korzystanie z emicznych, rodzimych perspektyw i sposobów rozumienia badanych procesów.

Akademia często oddziela w wyraźny sposób historyczne i współczesne punkty widzenia. Podejmiemy do tych kontekstów w sposób holistyczny i wielodyscyplinarny. Tematami badań będą zatem kulturowa trauma chrystianizacji, liczne epidemie zawleczone z Europy, skutki przesiedleń i eksploatacji oraz dyskryminacja postkolonialna i liczne rodzaje przemocy w ich ciągłym trwaniu od szesnastego wieku do dnia dzisiejszego jako powiązane ze sobą komponenty tego samego procesu historycznego.

Badania zawierać będą komponent historyczny (rekonstruowany na podstawie dawnych dokumentów w nahuatl) oraz komponent współczesny (oparty na badaniach terenowych przeprowadzonych w rdzennych społecznościach oraz przy ich udziale), które dostarczą razem bardziej całościowego obrazu i pełniejszego zrozumienia interesujących nas zjawisk. Ważną cechą pracy terenowej będzie bezpośrednie uczestnictwo członków społeczności w procesie badawczym i współtworzeniu jego wyników.

Wybór tego tematu badawczego motywowany jest brakiem podobnych badań w odniesieniu do kultur Meksyku. Mamy nadzieję, że pozwoli to na lepsze zrozumienie historii rdzennej – inne niż uproszczony spolaryzowany model, w którym istnieją jedynie anihilacja oraz pełna żywotność i przetrwanie kultury. Chcemy także lepiej wyjaśnić słabo dotąd poznane wzajemne relacje i zależności pomiędzy traumą kliniczną, traumą historyczną oraz traumą kulturową a także dotąd nieporuszane tematy traumy pośród współczesnych ludów rdzennych poddanych licznym rodzajom dyskryminacji oraz utraty języka. Wyniki projektu mogą także być przydatne w procesie pokonywania traumy, a zatem prowadzić do upodmiotowienia oraz wzrostu sprawczości w społecznościach rdzennych.